

Psychologie výchovy a vzdělávání *(nadaný žák)*

Semestr: podzim 2014

CO JE TO NADÁNÍ?

Jak byste si definovali nadaného nebo výjimečně nadaného žáka či studenta?

ÚKOL: roztrďte předložených 26 výroků do dvou skupin – 13 z nich bude dle Vašeho mínění popisovat *bystré dítě* a 13 *dítě výjimečně nadané*.

Bystré dítě	Nadané dítě
Umí odpovídat na dotazy	Klade doplňující otázky
Zajímá se	Je většinou velmi zvědavé
Má dobré nápady	Má neobvyklé nápady
Vhodně odpovídá na otázky	Zajímají jej detaily, rozpracovává, dokončuje...
Může být vůdcem skupiny	Je zcela samostatné, často pracuje samo
Učí se poměrně snadno	Většinu látky už zná
Mezi vrstevníky je oblíbeno	Víc mu vyhovuje společnost starších
Chápe významy probírané látky	Dělá závěry na základě probírané látky
Přesně kopíruje zadaná řešení	Vytváří nová řešení
Ve škole se dobře cítí	Dobře se cítí, když se učí něco nového
Snadno přijímá nové informace	Dokáže využívat nové informace
Je vytrvalé při sledování výuky	Výuku sleduje velmi pozorně
Je spokojené s vlastním učením a výsledky	Je velmi sebekritické

NADÁNÍ A TALENT 1

Problematický vzájemný vztah mezi pojmy „nadání“ (*giftedness*) a „talent“ (*talent*)

Tři přístupy

1) jsou to synonyma – vyjadřují nadprůměrnou až vysoce nadprůměrnou úroveň schopností;

2) dva pojmy vyjadřující rozdílnou *míru obecnosti*:

nadání – zjišťováno testy intelektových schopností; je obecnějším předpokladem úspěšného řešení problémů a zvládnání školy; je stabilní charakteristikou jedince;

talent – specifické výrazné schopnosti; podléhá změnám v čase (nutnost rozvíjení talentu pod vedením rodičů, učitelů..)

NADÁNÍ A TALENT 2

3) dva pojmy vyjadřující rozdílnou *míru aktualizace*, rozvinutosti schopností – jeden pro úroveň skrytých, latentních možností a druhý pro úroveň uplatněných možností (pozorovatelné mimořádné výkony).

Nadání chápáno jako potencialita, možnost jedince úspěšně vykonávat určité činnosti; doposud se plně neprojevílo – nevnímáno okolím ani jedincem

Nutnost odhalit nadání (vnější aspekt) a uvědomit si nadání jako součást identity jedince (vnitřní aspekt).

Talent chápán jako realizace nadání, uplatnění původně skrytých možností; charakterizován opakovaným prokazováním výjimečných výsledků v určité oblasti lidské činnosti

„TYPOLOGIE“ NADANÝCH 1

- ◉ **Úspěšné nadané dítě** – velmi dobře se učí, má samé jedničky, dovede jednat s dospělými, je poslušné a nemá žádné problémy v chování.
- ◉ **Vysoce tvořivé nadané dítě** – vymýšlí něco nového, experimentuje; obtížně se přizpůsobuje školnímu systému; opravuje dospělé, chce měnit školní pravidla, špatně se ovládá; občas velmi konfliktní chování.
- ◉ **Nadané dítě maskující své schopnosti** – skrývá své schopnosti, aby bylo přijato ostatními spolužáky; často má nízké sebevědomí i sebehodnocení; je frustrované.
- ◉ **„Ztroskotané, odpadlé“ nadané dítě** – stojí často v opozici, proti všem a všemu; je stále nespokojeno a dává to najevo; má snížené sebevědomí, a zároveň má pocit, že mu nikdo nerozumí; vyrušování; rezignace, ztráta motivace; nevyrovnané.

„TYPOLOGIE“ NADANÝCH 2

- **Nadané dítě s vývojovou poruchou** – velmi nadané, ale s neodpovídajícími výsledky; nedokončuje úkoly; není schopno pracovat pod časovým tlakem; vypadá jako „průměrné“; tzv. *žáci s dvojí výjimečností*.
- **Autonomní nadané dítě** – bývá velmi nezávislé, vystačí si samo; je schopno riskovat, má velmi pozitivní sebehodnocení a využívá školní vzdělávací systém tak, aby z něj mělo co nejvíc užitku.

DIAGNOSTIKA MIMOŘÁDNĚ NADANÝCH ŽÁKŮ

Především podstatné rozlišovat mezi **orientační diagnostikou** nadaných, kterou mohou provádět samotní učitelé a **diagnostikou nadání** ze strany odborníků ze školských poradenských zařízení (podklad pro IVP). Obecně neexistuje přesná definice nadaného žáka a v této souvislosti ani diagnostický nástroj, který by zcela jednoznačně a jednoduše nadání „odhalil“.
(<http://mojeskola.net>)

Komplexnější pohled na problematiku identifikace nadaných nabízí metodická příručka [Vyhledáváme rozumově nadané žáky](#). Další případné nástroje pro orientační diagnostiku nadaných viz např. bývalý [IPPP](#) nebo [Centrum rozvoje nadaných dětí](#) (kde se nachází dotazníky k identifikaci nadání, určené jednak pro učitele, jednak pro rodiče).

DOKUMENTY ŠKOLY V SOUVISLOSTI S NADANÝMI ŽÁKY

Vyhláška č. 147/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných

Školní vzdělávací program – v kapitole o vzdělávání žáků mimořádně nadaných je vhodné (a důležité) zmínit:

Metody práce

„Uplatňujeme individualizované a podle možností a potřeb diferenciované metody a formy práce s nadanými žáky. Využíváme kombinací řady možností, jejichž vhodnost a účelnost se liší podle jednotlivých předmětů, věku žáků a často i podle konkrétního stavu v dané třídě.“

MOŽNOSTI PRÁCE S NADANÝMI

Obecně existují dva hlavní přístupy:

Akcelerace – mimořádně nadané dítě postupuje školními osnovami mnohem rychleji než ostatní děti. Může „přeskočit“ některý nebo některé ročníky, případně zahájit docházku dříve, než jeho vrstevníci. Tato eventualita se doporučuje dětem s nadprůměrným nadáním a velmi dobrou schopností sociální adaptace.

Obohacování osnov – osnovy pro běžnou třídu jsou obohacovány směrem k rozšíření a prohloubení učiva. Jedná se v podstatě o opak akcelerace. Dítě zůstává v běžné třídě, probírá však značně rozšířenou látku. Varianta s IVP – musí jít o skutečnou, důslednou integraci podle IVP, nejen ponechání nadaného dítěte „sedět“ v běžné třídě.

APLIKOVANÉ MOŽNOSTI PRÁCE S NADANÝMI

Mezi aplikované možnosti patří zejména:

- dělení předmětů na rychlejší a pomalejší skupiny;
- věkově smíšené skupiny;
- individuální přestup o ročník výš;
- nabídka volitelných a nepovinných předmětů, kroužků a aktivit;
- vytvoření individuálního plánu práce v předmětech (vs. „oficiální“ IVP);
- diferencování náročnosti zadávaných úloh;
- zařazování projektů, vytváření projektových plánů a skupin;
- motivace žáků k účasti v soutěžích a olympiádách;
- využívání možností e-learningu (viz např. [Talnet](#));
- operativní vytváření diferencovaných skupin v rámci třídy;
- vedení žáků k tomu, aby v oblastech, o které mají zájem, zpracovávali rozsáhlejší dlouhodobější domácí tzv. seminární práce.

INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN PRO NADANÉ 1

Žák diagnostikovaný odborníky ze školského poradenského zařízení jako mimořádně nadaný může mít na základě žádosti zákonného zástupce vypracovaný individuální vzdělávací plán. Na tvorbě participuje třídní učitel, PPP a rodiče žáka.

Individuální vzdělávací plán (IVP) vychází ze školního vzdělávacího programu školy, závěrů psychologického vyšetření a vyjádření zástupce žáka, za zpracování IVP odpovídá ředitel školy.

Ředitel školy může přeřadit mimořádně nadaného žáka do vyššího ročníku bez absolvování předchozího ročníku na základě zkoušky před komisí, kterou jmenuje ředitel školy.

INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN PRO NADANÉ 2

Individuální vzdělávací plán žáka obsahuje osobní údaje, údaje o dosavadním psychologickém vyšetření, jeho výsledky a závěry, závěry kontrolních vyšetření, důležité zdravotní údaje, žádost rodičů o IVP, rozhodnutí ředitele školy o povolení IVP, pedagogickou diagnostiku, plány učiva s rozšiřujícími aktivitami na dané období.

Obsahuje také materiálně-technické a organizační zabezpečení výuky, které má na starosti škola (třídní učitel). Především jde o používání alternativních učebnic, pracovních listů, encyklopedickou literaturu, AV a počítačovou techniku, interaktivní PC programy atd.

DALŠÍ ZDROJE

- Hříbková, L. (2009). *Nadání a nadaní*. Praha: Grada.
- Mareš, J. (2013). *Pedagogická psychologie*. Praha: Portál.
- Portešová, Š. (2009). *Skryté nadání. Psychologická specifika rozumově nadaných žáků s dyslexií*. Brno: Nakladatelství Masarykovy university.
- Portešová, Š. (2011). *Rozumově nadané děti s dyslexií*. Praha: Portál.

NA PŘÍŠTĚ (4.11.)

Podívat se na charakteristiku subkultur (např. zde <http://bit.ly/1fPtOb> či SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže. Uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010).

Vybrat si jednu subkulturu a připravit pro ostatní její představení (prezentace ppt), délka maximálně 15 minut (kreativitě se meze nekladou).

Doporučení k výběru subkultury: měla by to být taková, s jejímiž představiteli se učitel může setkat v běžné praxi na školách.

